

Kärnkraftens försäkringar

Är kärnkraften subventionerad?

I energidebatten hävdas ofta att den svenska kärnkraftverksamheten är subventionerad genom att ansvaret för skador på tredje man vid en allvarlig olycka till en del kan komma att falla på den svenska staten.

Den lagstiftning som reglerar denna typ av ansvar innehåller dels ett definierat statligt kostnadsåtagande, dels en konstruktion som innebär att samhället till slut på något sätt måste stå för de skadekostnader efter en olycka som anläggningsinnehavarnas försäkringar och andra tillgångar inte täcker.

Svaret på frågan om kärnkraften är subventionerad är därför ja, men det gäller i princip också all annan näringslivsverksamhet. Kärnkraften är i detta avseende inte unik, men dess system för risktäckning är annorlunda.

Inte bara för kärnkraft utan också för annan industri gäller att staten har ett övergripande kostnadsansvar vid stora katastrofer. Detta gäller exempelvis kemisk eller medicinsk industri, vattenkraft (risk för dammbrott) liksom för delar av samhällets och näringslivets verksamhet i eller omkring storstäder (förgiftningsskador via vattendistributionen, storbränder i tätbebyggelse, flygkatastrofer över stadskärnor).

I inget av de nämnda exemplen, utom för kärnkraften, finns en lagstiftning om strikt ansvar och försäkringsplikt. Man kan därför hävda att en del av näringsverksamheten i samhället subventioneras av staten genom statens övergripande risktagande för stora men osannolika katastrofer.

Ett konkret exempel på detta är Estonia-katastrofen, som innebar att svenska staten fick betala de kostnader som inte täcktes av försäkringar.

Haveriet 1979 i kärnkraftverket Three Mile Island i Harrisburg, USA, är det enda exemplet på en olycka i en lättvattenreaktor, där hela reaktorhärden förstörts.

Olyckan gav, genom att reaktorinneslutningen fungerade på avsett sätt, knappast några skador alls i omgivningen. Ägaren har dock efter förlikning betalat ut ungefär 600 miljoner kronor till tredje man. Uppröjningen i anläggningen kostade ca 6 miljarder kronor.

Katastrofen i Tjernobyl ledde till mycket stora skador med omfattande konsekvenser för samhället. Tjernobylreaktorn saknade reaktorinneslutning, och konstruktionen var av en helt annan typ än den som finns i västvärldens lättvatten-

reaktorer. Sannolikheten för Tjernobylkatastrofen har i efterhand har uppskattats till mellan 10 000 till 100 000 gånger större än för en svensk reaktor.

Risken för tredje man vid en osannolik olycka i en lättvattenreaktor som skulle innebära att reaktorinneslutningen inte skyddar omgivningen kan inte omfattas av en försäkring.

Kostnaden vid ett skadetillfälle skulle kunna bli alltför stor och kan därmed inte täckas av det riskkapital som finns tillgängligt inom det internationella försäkrings-systemet.

En sådan olycka har inte inträffat och därför kan en premieberäkning för ett sådant fall inte grundas på erfarenhet utan måste bygga på teoretisk riskanalys.

Sådana analyser har gjorts på många håll, även i Sverige, och resultatet är att en teoretisk premie för en sådan försäkring skulle hamna i närheten av 0,1 öre per kWh.

Den särskilda kärnkraftskatten som svenska staten tar ut motsvarar drygt 2 öre per kWh. I en total sammanvägning kan man därför inte hävda att svensk kärnkraft är subventionerad av staten.

Man kan inte heller hävda att kärnkraften ges en särställning jämfört med annan näringsverksamhet när det gäller statliga garantier för stora kostnader vid osannolika katastrofer.

Atomansvarighetslagen

De svenska kärnkraftverken är försäkrade på samma sätt som all annan industri. Ansvaret gentemot tredje man vid en kärnkraftolycka regleras dessutom i en särskild lag, Atomansvarighetslagen. Bestämmelserna i denna lag uppfyller de krav som finns i den s.k. Paris-konventionen, som är en internationell konvention mellan kärnkraftländer.

Enligt Atomansvarighetslagen har ägaren till ett kärnkraftverk strikt ansvar, vilket innebär att ansvaret omfattar skador som uppkommit på grund av kraftverket även om ansvar för vållande av skadan inte kan visas.

Det ekonomiska ansvaret täcks för närvarande av en lagstadgad försäkring med ett belopp som är maximerat till 3 600 Mkr per skada.

För att strikt ansvar skall ha en praktisk innebörd, måste det kombineras med skyldighet för anläggningsägaren att teckna försäkring, så att pengar garanterat finns tillgängliga om en olycka skulle inträffa. Motsvarande konstruktion tillämpas också inom andra områden, t ex vägtrafiken.

En lagstiftning om ansvarsförsäkringar måste innehålla någon form av övre beloppsgräns för ansvarsåtagandet efter-

som försäkringsbolagen inte kan göra åtaganden som över-
skrider deras egna tillgångar. Gränsen beror bl a av omfatt-
ningen av försäkringsverksamheten på internationell nivå.

Staterna som undertecknat Paris-konventionen har för-
bundit sig att solidariskt betala ut en viss summa för skador
på tredje man om en kärnkraftolycka inträffar i något av
medlemsländerna.

De svenska kärnkraftföretagen har huvuddelen av sina
primära ansvarsförsäkringar i Nordiska Kärnförsäkrings-
poolen, som återförsäkrat sina åtaganden bland andra atom-
försäkringspooler på den internationella försäkringsmark-
naden.

Försäkringarnas utformning

Nuvarande nivåer på försäkringsåtagandena har funnits se-
dan slutet av 90-talet. För närvarande pågår förhandlingar
om ändringar av Paris-konventionen och det är möjligt att
redan nu beskriva den ungefärliga omfattningen av de nya
åtagandena.

Ratificering av den nya konventionen väntas ske under
2003 eller 2004. Därefter dröjer det minst ett år innan den
svenska lagstiftningen ändrats.

Nedan visas nivåer på ansvarstaganden per inträffad reak-
torolycka i Sverige enligt Paris-konventionen och enligt
förslag i den nya konventionen. Beloppen anges i priorite-
ringsordning.

	Nuvarande	Kommande
Övre gräns för anläggningsägarens ansvar (krav på försäkring)	3 600 Mkr	6 400 Mkr
Svenska statens åtagande	-	4 600 Mkr
Övriga staters gemensamma åtagande	1 500 Mkr	2 800 Mkr

I förhandlingar om de nya nivåerna har den internationella
försäkringsbranschen framfört att det föreslagna värdet på
6 400 Mkr kan vara i överkant av vad försäkringssystemet
klarar av.

I de pågående förhandlingarna har flera stater framfört att
de som äger kärnkraftanläggningarna vid sidan om atom-
försäkringen också skall åläggas ett obegränsat ansvar för
skador på tredje man upp till summan av företagets totala
tillgångar.

Hur ett eventuellt obegränsat ansvar skall definieras är för
närvarande oklart.

Carl-Erik Wikdahl
cew@energiforum.se

Innehållet i denna promemoria har faktagran-
skats av Nordiska Kärnförsäkringspoolen.

Publikationerna Bakgrund och Faktaserien ges ut av analysgruppen vid
Kärnkraftsäkerhet och utbildning AB (KSU).

Gruppens huvuduppgift är att sammanställa och analysera fakta kring
frågor som kommer upp samhällsdebatten med anknytning till reaktorsäker-
het, strålskydd, radiobiologi och riskforskning.

Skriftserier och rapporter publiceras på analysgruppens hemsida. Den
innehåller också ett omfattande länkbibliotek till nationella och internationella
forskningsorganisationer, kärnkraftmyndigheter och kraftföretag.